

СИЛАБУС КУРСУ

Основні характеристики			
Назва українською мовою	Інструментознавство та інструментовка		
Назва англійською мовою	Instrumentology and instrumentation		
Код	02 культура і мистецтво		
Спеціальність	025 - Музичне мистецтво		
Фахова кваліфікація	Композиція		
Освітня програма	Бакалавр музичного мистецтва		
Рівень освіти	Перший (бакалаврський) рівень		
Рік навчання	1– 7 семестри		
Форма навчання	Денна		
Кількість годин/ кредитів ECTS	270/9		
Розподіл годин за видами занять	Лекційні заняття	Індивідуальні заняття	Самостійні заняття
	14 год.- денна форма	90 год. - денна форма	166 год. - денна форма
Контрольні заходи	Залік – 1-6 семестри Екзамен – 7 семестр		
Статус дисципліни / кредитного модуля	Обов'язкова, практично-професійна		
Мова викладання	Українська		
Кадрове забезпечення			
Кафедра, що забезпечує викладання	Кафедра теорії музики та композиції		
Викладач (практичні заняття)	Майденберг-Тодорова Кіра Ісааківна, кандидат мистецтвознавства, доцент		
Е-mail та інші контакти викладача	kiraskorp@gmail.com +38(066)202-15-18		
Викладач (практичні заняття)	Цепколенко Кармела Семенівна, кандидат педагогічних наук, професор		
Е-mail та інші контакти викладача	karmella@ukr.net +38(067)708-90-37		
Викладач (практичні заняття)	Копійка Ганна Павлівна, кандидат мистецтвознавства		
Е-mail та інші контакти викладача	0505860824, anna.korejka@gmail.com		
Викладач (практичні заняття)	Сокол Олександр Вікторович, доктор мистецтвознавства, професор		
Е-mail та інші контакти викладача	socol_od@ukr.net +380961613786		
Цілі та предметні результати навчання			
Цілі дисципліни	Мета курсу – одержати основи знань про інструменти симфонічного оркестру, їх конструкцію, акустичні властивості, техніко-виконавчі можливості та різноманітні прийоми гри; виховати музиканта-професіонала, що добре розуміється у інструментах симфонічного оркестру, навчити студентів розуміти закономірності оркестрового мислення, розкрити художньо - мотивоване призначення різноманітних технологічних прийомів оркестровки.		
Компетентності	ЗК 1. Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово.		

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 5. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК 7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 9. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК 12. Здатність працювати автономно.

ЗК 13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК 14. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 16. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

СК 2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК 3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК 5. Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК 7. Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.

СК 9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК 10. Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.

СК 11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК 13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК 15. Здатність здійснювати редакторську / менеджерську/ лекторську/ аранжувальну / звукорежисерську діяльність в сфері музичного мистецтва.

СК 17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК 18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній

	<p>педагогіці.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Здатність орієнтуватися в устрої інструментів симфонічного оркестру, їх настроювання, відкритих струн та діапазонів струнних інструментів, основних прийомів гри, штрихів, діапазонів та регістрів духових інструментів, характеру та порівнювальної сили їх звучання, основних технічних можливостей; – Здатність аналізувати текст партитури, визначати її оркестрові плани, їх функції, оволодіти специфічними особливостями запису партитури; – Здатність розуміння музичних творів в яскравій різноманітності прийомів оркестровки, оркестрово-темброві уявлення, значення оркестрового колориту музичних творів тощо.
Результати навчання	<p>РН 6. Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової / творчої проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи / підготовки програми публічного концертного виступу відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.</p> <p>РН 7. Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми / концертної програми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах / формах публічної презентації.</p> <p>РН 8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.</p> <p>РН 9. Демонструвати володіння теоретичними та практичними основами інструментування, аранжування музики та композиції, вміння здійснювати переклад музичних творів для різних колективів (оркестру, ансамблю, хору).</p> <p>РН 11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / менеджерській / лекторській / звукорежисерській практичній діяльності.</p> <p>РН 12. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.</p> <p>РН 15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Розрізнати тембри всіх інструментів симфонічного оркестру - аналізувати фактуру симфонічного твору; – Чути та розуміти складові оркестрової фактури; – Робити практичні завдання з інструментовки та вміти проектувати свої знання на художньо-значущий результат.
Вимоги до підготовки слухачів (міждисциплінарні зв'язки, що передують вивченню дисципліни)	<p>У структурно-логічній схемі ОПП дисципліна «Інструментознавство та інструментовка» вивчається на етапі підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр і є дисципліною, що поповнює професійний багаж музиканта, забезпечує рівень його теоретичної та практичної обізнаності, знайомить з широким практичним спектром композиторської творчості, виховує особистісне оркестрове мислення, формує розуміння процесів формування оркестрової тканини, виховує відчуття тембру та фактури. «Інструментознавство та інструментовка» як дисципліна є частиною комплексного навчання та корелюється із такими теоретично-практичними дисциплінами, як гармонія, сольфеджіо, аналіз музичних форм, читання симфонічних партитур, історії оркестрових стилів, фах тощо. Це забезпечує можливість викладання дисципліни з урахуванням професійної орієнтації майбутніх фахівців.</p>
Зміст дисципліни (перелік тем практичних занять)	<p>Розділ 1. Загальна характеристика курсу.</p> <p>Тема 1.1. Дисципліни, що вивчають музичні інструменти та їх поєднання</p> <p>Тема 1.2. Класифікація музичних інструментів. Теорія Закса-Хорнбостеля</p>

Тема 1.3. Види оркестрів та їх класифікація.
Тема 1.4. Історія формування симфонічного оркестру.

Розділ 2. Загальна характеристика струнних інструментів.

Тема 2.1. Скрипка. Відкриті струни. Діапазон. Прийоми гри. Оркестрове використання.

Тема 2.2. Альт. Ключі. Відкриті струни. Діапазон. Прийоми гри. Оркестрове використання.

Тема 2.3. Віолончель. Ключі. Відкриті струни. Діапазон. Прийоми гри. Ставка. Оркестрове використання.

Тема 2.4. Контрабас. Ключі. Відкриті струни. Діапазон. Прийоми гри. Оркестрове використання.

Тема 2.5. Інші струно-смичкові та струнно-щипкові інструменти.

Розділ 3. Загальна характеристика Дерев'яних духових інструментів.

Тема 3.1. Устрій. Діапазони. Техніка гри. Амбушюр. Техніка язика.

Тема 3.2. Сімейство флейт: пікколо, велика флейта, альтова флейта. Діапазони. Флажолети. Трелі. Тремоло. Фрулато. Оркестрове використання.

Тема 3.3. Сімейство гобоїв: гобой, англійський ріжок. Діапазони. Подвійна трость. Нотація. Трелі. Тремоло. Оркестрове використання.

Тема 3.4. Сімейство кларнетів: кларнети *in Es, in B, in A, in C*. Бас-кларнет. Діапазони. Нотація. Трелі. Тремоло. Оркестрове використання.

Тема 3.5. Сімейство фаготів: фагот, контрафагот. Діапазони. Нотація. Стаккато. Оркестрове використання.

Розділ 4. Загальна характеристика мідних духових інструментів.

Тема 4.1. Загальні положення. Устрій. Діапазони. Техніка гри. Крони і куліса. Вентилі. Дихання. Техніка язика. Динамічні діапазони. Оркестрове використання. Сурдина. Порядок запису у партитурі. Нотація.

Тема 4.2. Валторна. Натуральна валторна. Вентильна валторна. Діапазон. Нотація. Сурдина. Трелі. Язик. Гліссандо. Піднятий раструб. Оркестрове використання.

Тема 4.3. Труба. Діапазон. Нотація. Сурдина. Трелі. Язик. Оркестрове використання.

Тема 4.4. Тромбон. Техніка куліси. Теноровий тромбон. Басовий тромбон. Діапазон. "Мертва зона". Квартвентиль. Язик. Легато. Трелі. Гліссандо. Сурдина. Вентильний тромбон. Оркестрове використання.

Тема 4.5. Туба. Квартвентиль. Сурдина. Язик. Нотація. Оркестрове використання.

Тема 4.6. Інші мідні духові інструменти. Саксофони, Саксгорни, сузафони.

Розділ 5. Перкусійні інструменти.

Тема 5.1. Перкусійні інструменти з визначеною висотою звучання

Тема 5.2. Перкусійні інструменти без визначеної висоти звучання.

Розділ 6. Інструментовка для групи струнних смичкових інструментів.

Тема 6.1. Чотирьохголосний склад з подвоєним в октаву басом при нормальному теситурному розташуванні партій. Широке і тісне розташування голосів.

Тема 6.2. Випадки порушення нормального теситурного розташування партій. 3-х і 5-тиголосний склад. Застосування подвійних нот і прийому *divisi*; гра *pizzicato*.

Тема 6.3. Деякі технічні прийоми використання струнних смичкових інструментів: передача пасажів; розбіжні і ходи, що зближуються; *crescendo* та *diminuendo*; використання крайніх розділів оркестрового діапазону (високого і низького).

Тема 6.4. Більш широке використання подвійних нот; застосування 3-х і 4-струнних акордів. Використання подвійних нот у типових фігурах

супроводу – коротких, витриманих, повторюваних акордах і tremolo. 3-х і 4-струнні акорди як особливий засіб виразності (у моментах сильної звучності).

Тема 6.5 Прийом *divisi* і різні випадки його застосування. *Divisi* окремих партій з метою одержання додаткових мелодійних або акомпануючих голосів. Одночасне *divisi* декількох або всіх партій квінтету з метою: широкого розташування оркестрової тканини при заповненні всіх регістрів; досягнення прозорої звучності з відключенням частини партій; створення однорідних багатоголосих хорів у різних регістрах.

Тема 6.6 Поняття про особливі колористичні засоби струнного оркестру: застосування сурдин, прийом *pizzicato*, гра *sul ponticello*, *sul tasto*, *col legno*; застосування флажолетів, введення в оркестр солюючих інструментів, перенастроювання струн, деякі нові прийоми гри, що застосовувані в партитурах сучасних композиторів.

Розділ 7. Група дерев'яних духових інструментів з присіднанням валторн

Тема 7.1 . Загальний огляд групи дерев'яних духових інструментів. Розмаїтість і багатство її тембрів. Використання в оркестрі .

Тема 7.2 Мелодія у дерев'яних духових: у солюючих інструментів; мелодія у двох і декількох октавах; двоголосне ведення мелодії в одній і декількох октавах; акордовий виклад мелодії; унісонні подвоєння в мелодії; поняття про змішаний тембр; пасажі дерев'яних духових; передача пасажів від інструмента до інструменту.

Тема 7.3 Гармонія в дерев'яних духових: загальні положення – гармонійні голоси і їх подвоєння; оркестрове голосоведіння і його особливості; основні умови рівного і злитого звучання акорду; значення різних регістрів; подвоєння

Тема 7.4 Чотирьох і трьохзвучні акорди в парному складі дерев'яних духових; те ж – у потрійному складі; способи з'єднання інструментів в акорді – нашарування, накладення, перехресчування та оточення; їх призначення та особливості звучання; багатозвучні акорди в групі дерев'яних духових; те ж з – валторнами; акордове *tutti* дерев'яних духових; те ж з – валторнами

Тема 7.5 Фігурація у дерев'яних духових. Типові фігураційні малюнки

Тема 7.6 Дерев'яні духові з валторнами як самостійна група оркестру

Розділ 8. Найпростіші випадки з'єднання дерев'яних духових та валторн зі струнною групою.

Тема 8.1 . Мелодія у духових на тлі струнних. Духові інструменти в ролі педалізуючих

Тема 8.2 Підкреслення і подвоєння окремих голосів тканини за допомогою духових

Тема 8.3 Зіставлення ансамблів струнних і дерев'яних духових інструментів

Розділ 9. Малий симфонічний оркестр

Тема 9.1 . Загальні особливості побудови оркестрової фактури: поліфункціональність (багатоелементність, багатоплановість); багатотембровість; мінливість фактури; розвиток оркестрової тканини в зв'язку з загальним розвитком музики.

Тема 9.2 Функціональна побудова оркестрової фактури (оркестрова “вертикаль”) у музиці гомофонно-гармонічного складу; мелодійні голоси (головні та побічні) і різні способи викладу їх в оркестрі; гармонійний супровід: а) простий, тобто складається з одного типу викладу гармонійної основи; б) комбінований, тобто складається з двох або декількох типів викладу гармонійної основи, басовий голос і особливості викладу його в оркестрі

	<p>Тема 9.3 Темброво-динамічна сторона партитури і її взаємодія з функціональною побудовою оркестрової тканини. Розмежування різних елементів тканини за допомогою тембру, щільності та динаміки як основа цієї взаємодії. Створення “рельєфу” в оркестровій тканині; наявність в оркестрі першого, другого та інших. планів.</p> <p>Тема 9.4 Розвиток оркестрової фактури у часі (оркестрова “горизонталь”): зв'язок оркестровки з загальною формою музичного твору; підпорядкування розвитку оркестрової тканини загального планування розвитку музики. Поняття про план оркестровки цілого твору.</p> <p>Тема 9.5 Малий симфонічний оркестр у цілому.</p> <p>Розділ 10. Група мідних духових інструментів. З'єднання мідних інструментів з дерев'яними</p> <p>Тема 10.1 Загальний огляд групи мідних духових інструментів. Подібність і розходження в їх звучанні. Використання групи в оркестрі.</p> <p>Тема 10.2 Мелодія у мідних духових інструментів: у солюючих інструментів; ведення мелодії в унісон і в октаву; двоголосне ведення мелодії; акордовий виклад мелодії</p> <p>Тема 10.3 З'єднання дерев'яних духових і мідних духових у мелодії</p> <p>Тема 10.4 Гармонія у мідних духових: 3-х і 4-голосні акорди; багатоголосні акорди. Різна роль інструментів мідної групи при побудові акордів.</p> <p>Тема 10.5 З'єднання дерев'яних духових і мідних духових у гармонії.</p> <p>Розділ 11. Група ударних інструментів. Арфа, фортепіано, челеста, орган</p> <p>Тема 11.1 Загальний огляд ударних інструментів. Використання їх технічних і виразних можливостей. Роль ударних інструментів у загальному звучанні оркестру. Використання їх для динамічних наростань. Їх застосування в мальовничо-образотворчому плані. Самостійні виступи ударних. Музика тільки для одних ударних інструментів.</p> <p>Тема 11.2 Арфа та основи техніки письма для неї. Фортепіано, челеста. Орган. Загальне поняття про основи його пристрою і техніку письма для нього.</p> <p>Розділ 12. Великий симфонічний оркестр</p> <p>Тема 12.1 Склад великого оркестру: парний, потрійний, змішаний, четверний і посилений. Введення в оркестр додаткових інструментів. З'єднання трьох повних груп оркестру. Розподіл функцій груп. Роль ударних.</p> <p>Тема 12.2 Основні властивості великого оркестру: застосування різних сполучень груп, їх зіставлень і протиставлень; різноманіття різних видів tutti; можливість досягнення тривалих наростань і спадів оркестрової звучності; кульмінаційні епізоди; створення складної і розвинутої фактури по вертикалі; розвиток оркестрової тканини по горизонталі.</p>
<p>Дидактичні методи</p>	<p>Структура курсу передбачає лекційні заняття у першому семестрі, та подальші індивідуальні заняття.</p> <p>Провідними методами є наступні:</p> <p>За засобом передачі інформації:</p> <ul style="list-style-type: none"> • комунікативні (бесіда, дискусія, розповідь, пояснення, інструктаж, діалог); • наочні (ілюстрація, демонстрація, спостереження); • практичні (ділова гра, творчий пошук, тренувальні вправи; порівняльний аналіз); • метод проблемного викладу та проблемного засвоєння. <p>За ступенем самостійності мислення</p> <ul style="list-style-type: none"> • репродуктивні, • проблемно-пошукові,

	<ul style="list-style-type: none"> • евристичні; <p>За ступенем керування навчальною діяльністю</p> <ul style="list-style-type: none"> • під керівництвом викладача (індуктивно-дедуктивні), • самостійна робота студентів. <p>До індивідуальної частини курсу входить виконання практичних завдань: аналізування музичних прикладів, прослуховування записів, розв'язання задач з інструментовки, виконання вільного інструментування творів різних жанрів та стилів; створення власних творів (прикладів).</p> <p>У разі роботи в дистанційному режимі може використовуватись віртуальне навчальне середовище MOODLE, Google Classroom; комунікаційна платформа Zoom, Meet та ін.. Поточна комунікація з викладачем здійснюється через месенджери чи електронну пошту (за вибором академічної групи).</p>
Література	<ol style="list-style-type: none"> 1 Андрєєва О. Ударні Інструменти Сучасного Симфонічного Оркестру Київ, 1985. 54 С 2 Богданов В.О. Шляхи розвитку духового музичного мистецтва в Україні (від витоків до початку ХХ століття) : Автореф. дис. ... докт. мистецтвознавства : 17.00.03 „Музичне мистецтво”. Київ, 2008. 32 с. 3 Богданов В.О., Богданова Л.Д. Історія духового музичного мистецтва України: від найдавніших часів до початку ХХ століття. Харків : Сілічева С.О., 2013. 384 с. 4 Гайденко А.П. Інструментознавство Та Основи Теорії Інструментування: Підручник. Х. : Майдан, 2010. 156 С 5 Григор'єв Г.М. Оркестрова майстерність та методика роботи з оркестром. Київ: Логос, 2015. 268 с. 6 - Круль П.Ф. Генезис духового та ударного інструментального виконавства України – http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe 7 Клебанов Д. Искусство инструментовки. Киев.: Музична Україна, 1972. 8 Хащеватська С. Інструментознавство. Підручник Нова книга 2008 р. 256 ст. 9 Fidle F.. A Handbook Of Orchestration. London. 2016. 161p. 10 Orchestration: A Practical Handbook. Mcgraw-Hill Book Company. 1959. 390 P. 11 Piston W. Orchestration. London 1969. 477 С 12 Widor Ch.M. _Technique Of The Modern Orchestra. London. 1906. 198 р
Література додаткова	<ol style="list-style-type: none"> 1 Гуцал В. Грає оркестр українських народних музичних інструментів. К. : Мистецтво, 1978. 168 с. 2 Дrajниця Л. Інструментознавство: (інструменти духових оркестрів): навчальний посібник. Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка.. Львів: ЗУКЦ, 2011.. 167 с. 3 Іваницький А. Українська народна музична творчість: навч. посіб. КНУКіМ. К. : Музична Україна, 1999. 222 с. 4 Іванов П. Оркестр українських народних інструментів. К.: Муз.Україна, 1981. 112 с. 5 Мацієвський І. Музичні інструменти гуцулів Вінниця. Нова книга. 2012. 478. 6 Хоткевич Г. Музичні інструменти українського народу.Х., 2002.288 с. 7 Adler S. The Study of Orchestration/ S. Adler. – New York – London : W.W.Norton & Company, 1989. – 2-d edition. – 640 p.

	8 Berlioz H. A Treatise Upon Modern Instrumentation London. 1858. 263 р.		
Технічне забезпечення	Облаштована відповідними меблями аудиторія; фортепіано (рояль); доступ до інтернет; доступ до платформи Zoom та ін. (у випадку дистанційного навчання); основна і додаткова література, звуковідтворювальна апаратура.		
Сума стартових балів та балів за екзамен/залік переводиться до екзаменаційної оцінки згідно з таблицею:			
Метод оцінювання	Кількість	Мінімальна оцінка в балах	Максимальна оцінка в балах
Залік Екзамен	6 1	60	100
Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	дуже добре	
74-81	C	добре	
64-73	D	задовільно	
60-63	E	достатньо	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	
Політика курсу			
Правила взаємодії	Політика навчальної дисципліни визначається положеннями ОНМА імені А.В. Нежданової щодо організації освітнього процесу.		
Додаткова інформація	Силабус дисципліни Інструментознавство та інструментовка оновлено та ухвалено на засіданні кафедри теорії музики та композиції (протокол №15 від 30.06.2023), погоджено колегією забезпечення якості освіти (протокол № 3 від 03.07.2023), розглянуто на засіданні Науково-методичної ради (Протокол №6 від 03.07.2023) та затверджено на засіданні Вченої ради Одеської національної музичної академії імені А.В. Нежданової (Протокол №14 від 04.07.2023).		